

ZAGROŻONE I CHRONIONE ELEMENTY FLORY KSEROTERMICZNEJ GARBU PIŃCZOWSKIEGO I TERENÓW PRZYLEGŁYCH

Endangered and protected xerothermic species of the Garb Pińczowski and neighbouring areas

Bożena ŁUSZCZYŃSKA

Zakład Botaniki, Instytut Biologii. Akademia Świętokrzyska w Kielcach, 25-406 Kielce, Al. Świętokrzyska 15

Wśród 322 taksonów kserotermicznej flory naczyniowej, stwierdzonej na Garbie Pińczowskim i terenach przyległych przez Łuszczzyńską (1998), zanotowano występowanie łącznie 38 gatunków zagrożonych i chronionych. Spośród nich 9 należy jednocześnie do zagrożonych i chronionych, 11 posiada różny stopień zagrożenia, natomiast 18 gatunków należy do chronionych. Wspomniane taksony w większości przypadków są składnikami bujnych florystycznie muraw kserotermicznych z klasy *Festuco-Brometea*: *Sisymbrio-Stipetum capillatae*, *Koelerio-Festucetum sulcatae*, *Festucetum pallentis*, *Inuletum ensifoliae*, *Adonido-Brachypodietum pinnati*, *Thalicetro-Salvietum pratensis*, *Seslerio-Scorzoneretum purpureae* i *Carici flacca-Teragonolobetum maritimi*.

Do taksonów jednocześnie zagrożonych i chronionych należą na badanym terenie m.in.: *Carlina onopordifolia*, *Cerasus fruticosa*, *Dic-tamnus albus*, *Lathyrus latifolius*, *Linum hirsutum*, *Orchis militaris*, *O. ustulata*, *Scorzonerapurplea* i *Stipa joannis* (tab. 1).

Najwyższy stopień zagrożenia wśród prezentowanych taksonów posiadają: *Orchis ustulata* (E) i *Serratula lycopifolia* (E). Narażonymi (kategoria V) są m.in.: *Reseda phyteuma*, *Rosa gallica*, *Sesleria uliginosa* i *Veronica paniculata*. Do gatunków rzadkich (kategoria R) należą m.in.: *Artemisia pontica*, *Carex supina*, *Dorycnium germanicum* i *Sisymbrium polymorphum* (tab. 1). Tylko jeden wśród przedstawionych taksonów (*Orobanchelatior*) posiada nieokreśloną kategorię zagrożenia (I).

Rośliny te pod względem geobotanicznym należą do rzadkich elementów flory Polski i reprezentują elementy: pontyjsko-pannoński,

sarmacki i submediterrański. W wyniku procesów sukcesyjnych, prowadzących do zarastania muraw przez zbiorowiska krzewiaste bądź też na skutek sztucznego zadrzewiania wzgórz, a także nadmiernego ich wypasania, a czasem też ich wypalania, gatunki te są zagrożone wyginieciem. Szczególnie narażone są elementy posiadające wąską skalę ekologiczną i nieliczne populacje jak: *Carlina onopordifolia*, *Dic-tamnus albus*, *Lathyrus latifolius*, *Linum hirsutum*, *Sisymbrium polymorphum* (Głazek, Dominiak 1983; Kaźmierczakowa 1992; Łuszczzyńska 1998; Łuszczzyńska, Łuszczzyński 1989, 1991; Medwecka-Kornaś 1959; Pełka 1995; Poznańska 1978, 1991; Szelać 1997; Zarzycki, Kaźmierczakowa 1993; Zarzycki, Szelać 1992). Część stanowisk tych gatunków oraz innych roślin wymienionych w tabeli 1 chronionych jest w rezerwach przyrody. Część z nich znajduje się także poza obiektami chronionymi. Wszystkie te taksony wymagają aktywnych form ochrony, polegających głównie na odślawianiu nadmiernie ocienionych miejsc ich występowania (np. rozrywanie zwartej warstwy runa, niszczenie nagromadzonego wojłoku itp.).

Rzeczywiste rozmieszczenie stanowisk wybranych gatunków zagrożonych (objętych czerwoną listą – Zarzycki, Szelać 1992) oraz chronionych, występujących na Garbie Pińczowskim i terenach przyległych, przedstawiono na mapach w siatce ATPOL (ryc. 1–8).

Uzyskane wyniki mogą stanowić bazę danych do monitoringu zagrożonych elementów analizowanej flory oraz posłużyć do oceny tempa jej przemian na siedliskach kserotermicznych badanego obszaru.

Tab. 1. Zagrożone i chronione gatunki kserotermiczne Garbu Pińczowskiego i terenów przyległych
Tab. 1. Endangered and protected xerothermic species of the Garb Pińczowski and neighbouring areas

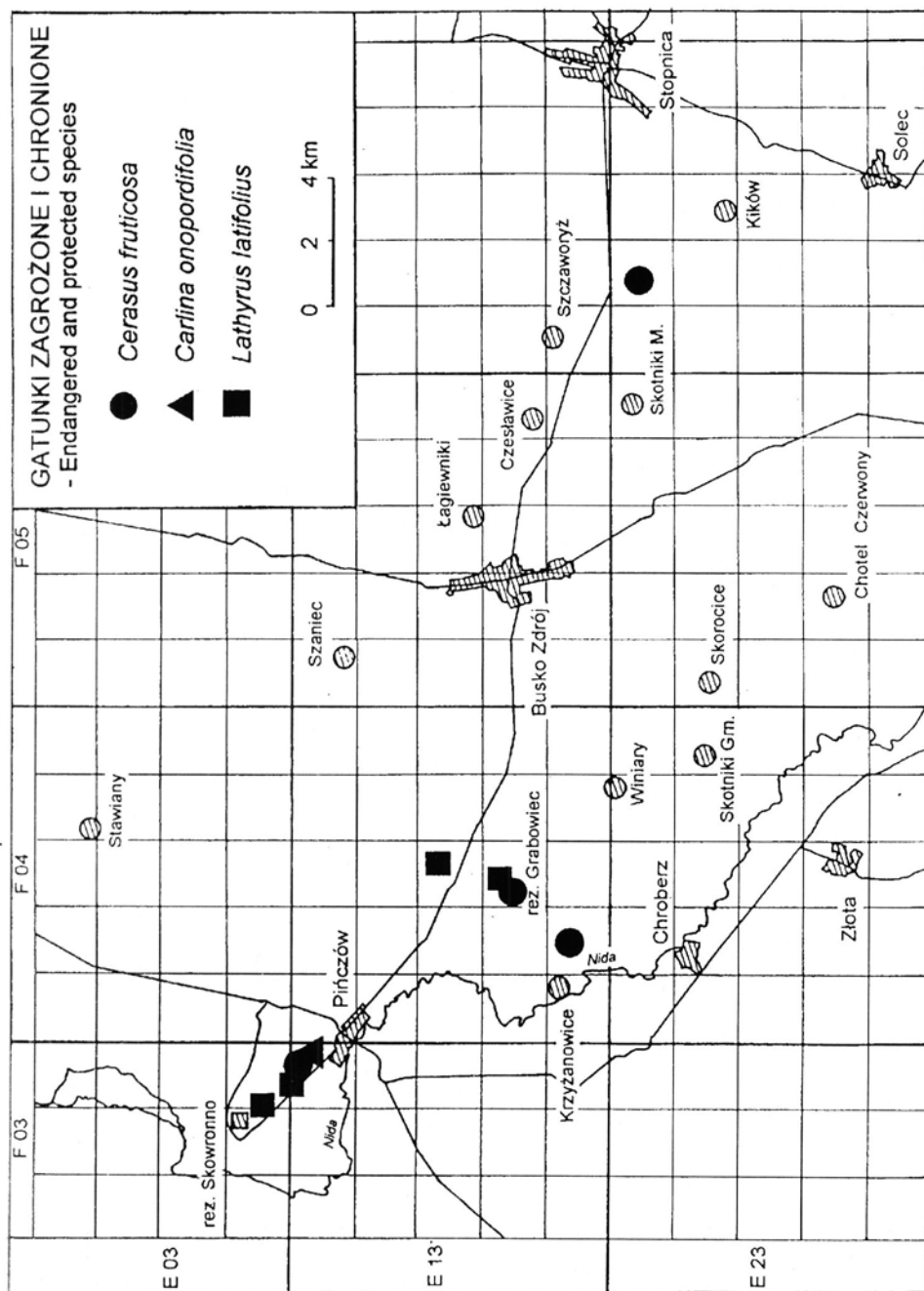
Gatunek Species	Kategorie zagrożenia Category of endangerment				Gatunki chronione Protected species	
	E	V	R	I	Całkowicie Fully	Częściowo Partly
<i>Orchis ustulata</i> L.	x				x	
<i>Serratula lycopifolia</i> (Vill.) A. Kern.	x					
<i>Carlina onopordifolia</i> Besser		x			x	
<i>Cerasus fruticosa</i> Pall.		x			x	
<i>Dictamnus albus</i> L.		x			x	
<i>Linum hirsutum</i> L.		x			x	
<i>Orchis militaris</i> L.		x			x	
<i>Stipa joannis</i> Čelak. S. S.		x			x	
<i>Reseda phyteuma</i> L.		x				
<i>Rosa gallica</i> L.		x				
<i>Sesleria uliginosa</i> Opiz		x				
<i>Veronica paniculata</i> L.		x				
<i>Lathyrus latifolius</i> L.			x		x	
<i>Scorzonera purpurea</i> L.			x		x	
<i>Artemisia pontica</i> L.			x			
<i>Carex supina</i> Wahlenb.			x			
<i>Dorycnium germanicum</i> (Gremli) Rikli			x			
<i>Sisymbrium polymorphum</i> (Murray) Roth			x			
<i>Thlaspi perfoliatum</i> L.			x			
<i>Orobancha elatior</i> Sutton				x		
<i>Adonis vernalis</i> L.					x	
<i>Anemone sylvestris</i> L.					x	
<i>Carlina acaulis</i> L.					x	
<i>Cirsium pannonicum</i> (L.F.) Link					x	
<i>Gentiana cruciata</i> L.					x	
<i>Gentianella germanica</i> (Willd.) Börner					x	
<i>Jovibarba sobolifera</i> (Sims) Opiz					x	
<i>Linum flavum</i> L.					x	
<i>Linosyris vulgaris</i> Cass.					x	
<i>Ornithogalum collinum</i> Guss.					x	
<i>Ornithogalum umbellatum</i> L.					x	
<i>Oxytropis pilosa</i> (L.) DC.					x	
<i>Pulsatilla pratensis</i> (L.) Mill.					x	
<i>Stipa capillata</i> L.					x	
<i>Frangula alnus</i> Mill.						x
<i>Ononis spinosa</i> L.						x
<i>Primula veris</i> L.						x
<i>Viburnum opulus</i> L.						x

SUMMARY

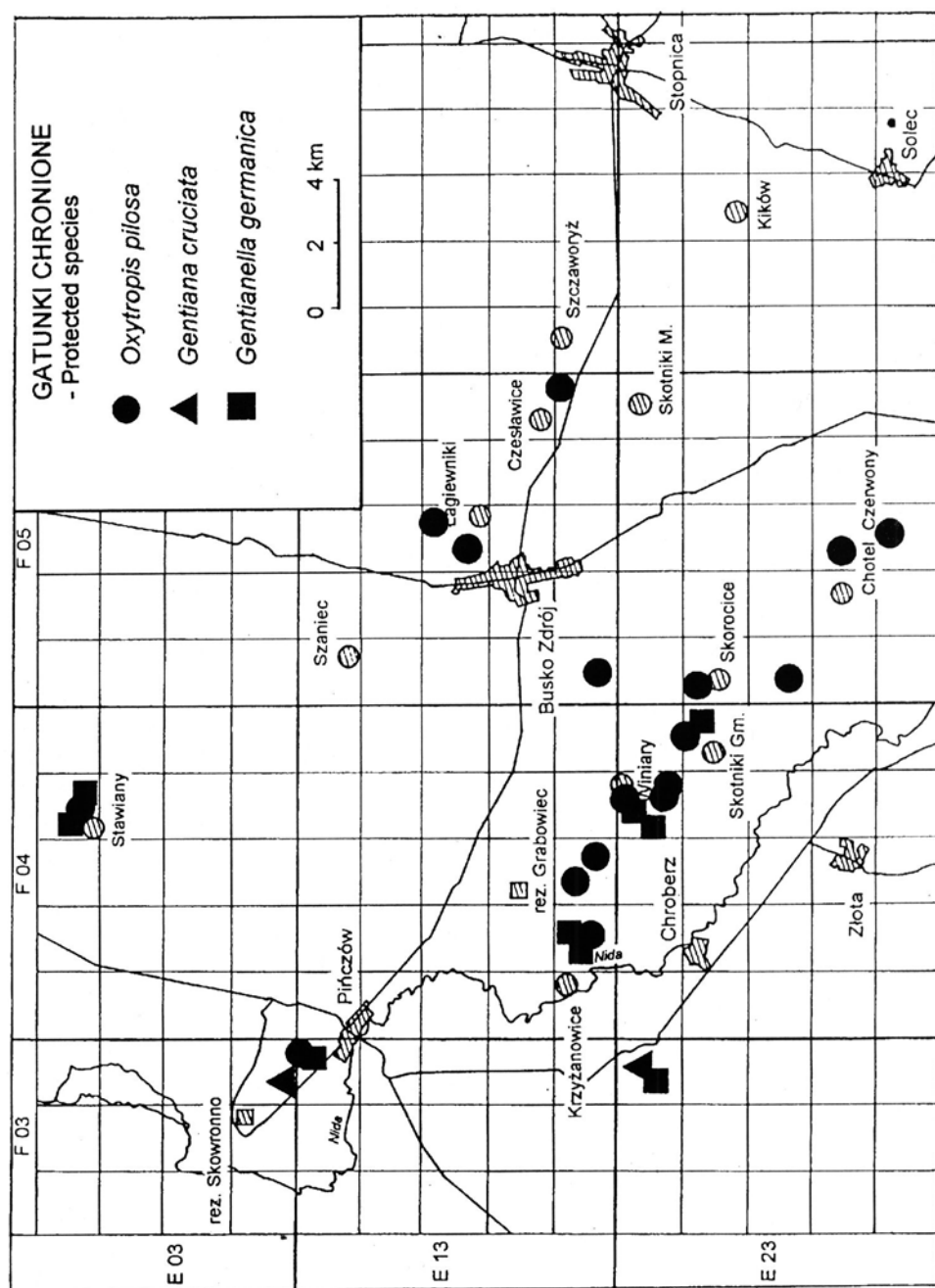
The paper presents a list of 38 endangered and protected xerothermic species which are growing in the Garb Pińczowski and in the neighbouring areas (Tab.1). The highest status of threat (category E) have 2 species. To the vul-

nerable category (V) belong 10 species and to the rare category (R) 7 species. Twenty seven species are protected by law (total and partial).

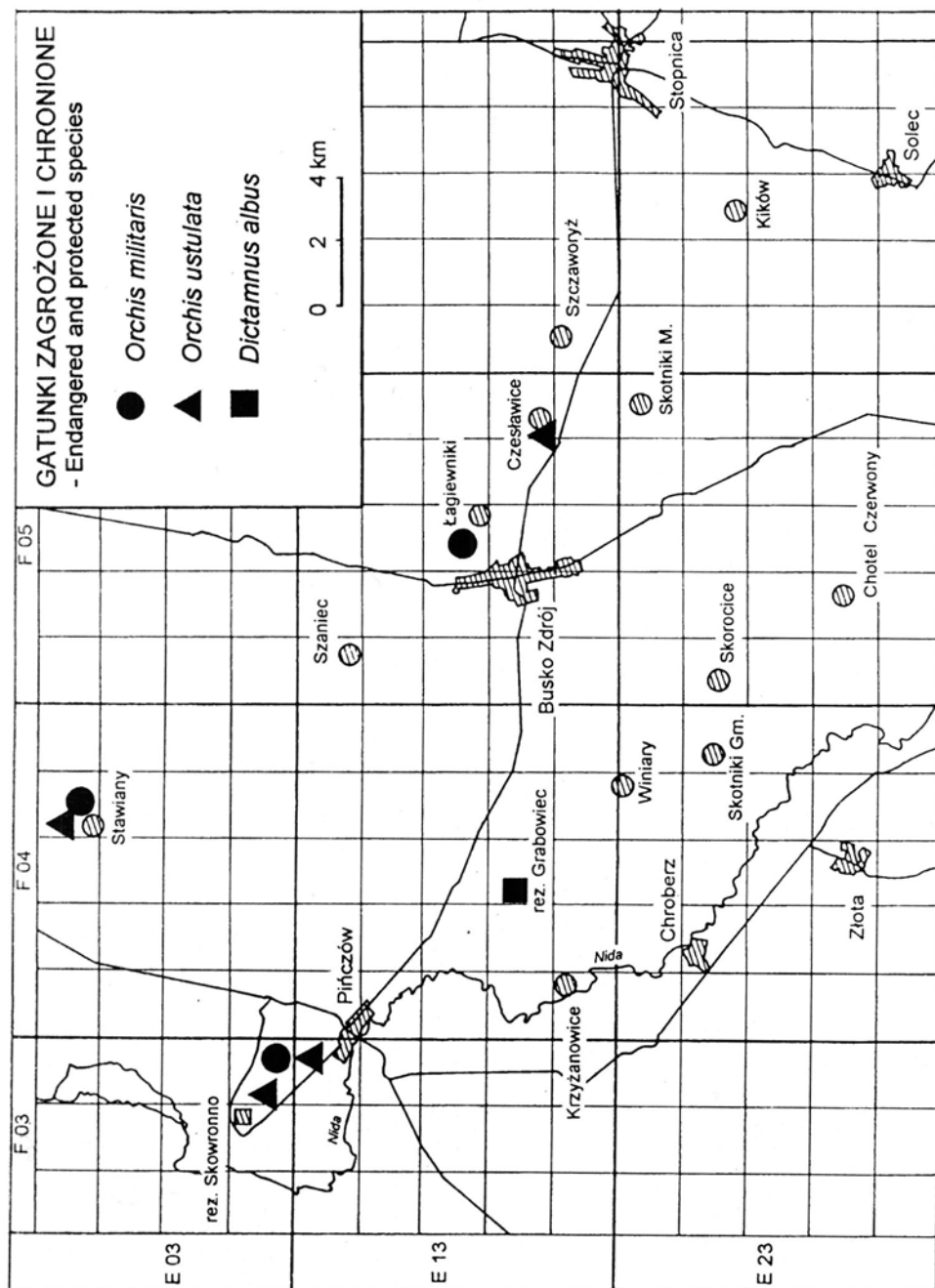
Their distribution is presented in eight maps (Fig. 1-8).

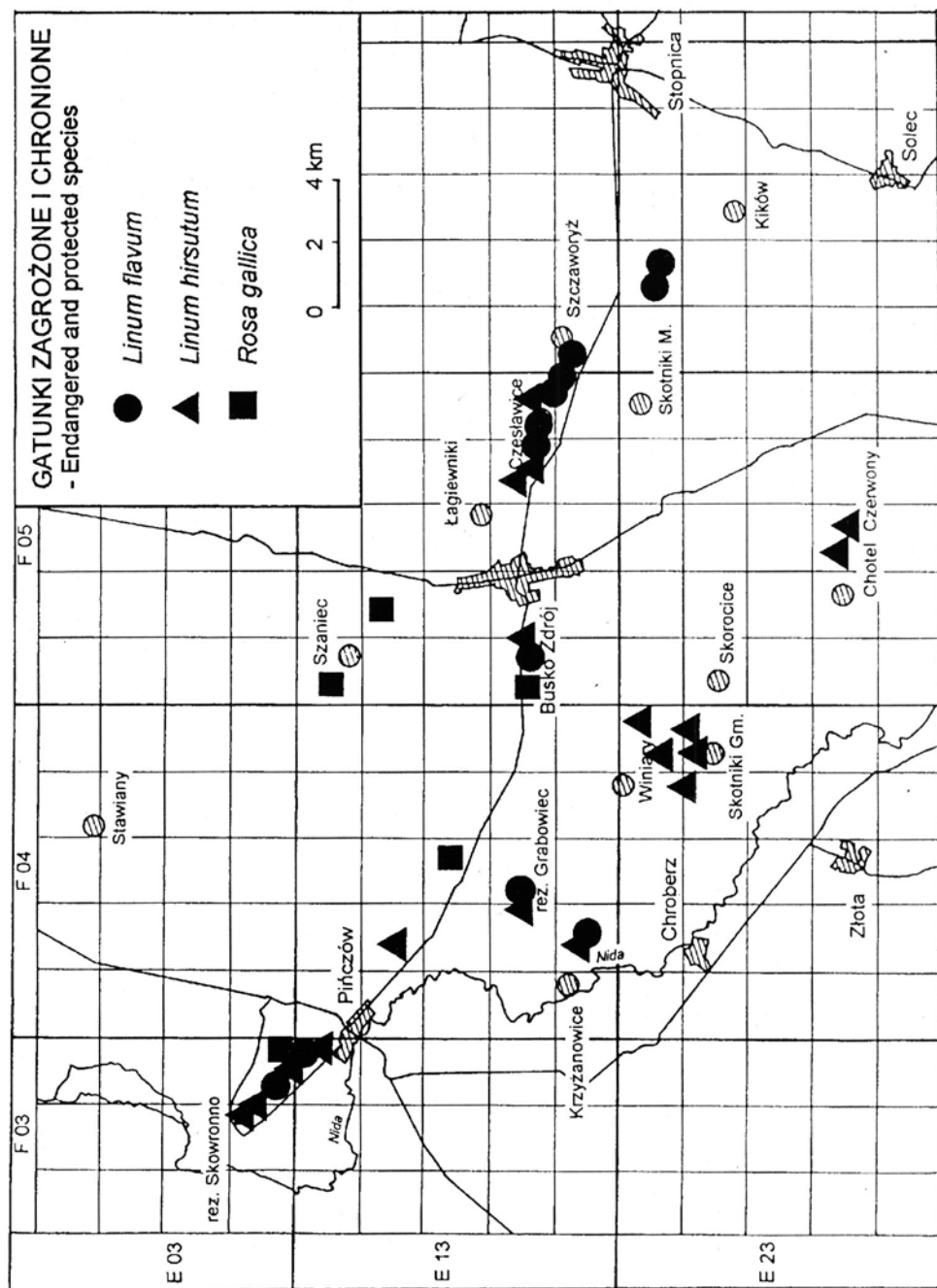
Ryc. 1. Rozmieszczenie zagrożonych i chronionych gatunków kserotermicznych Garbu Pińczowskiego i terenów przyległych
Fig. 1. Distribution of endangered and protected xerothermic species of the Garb Pińczowski and neighbouring areas

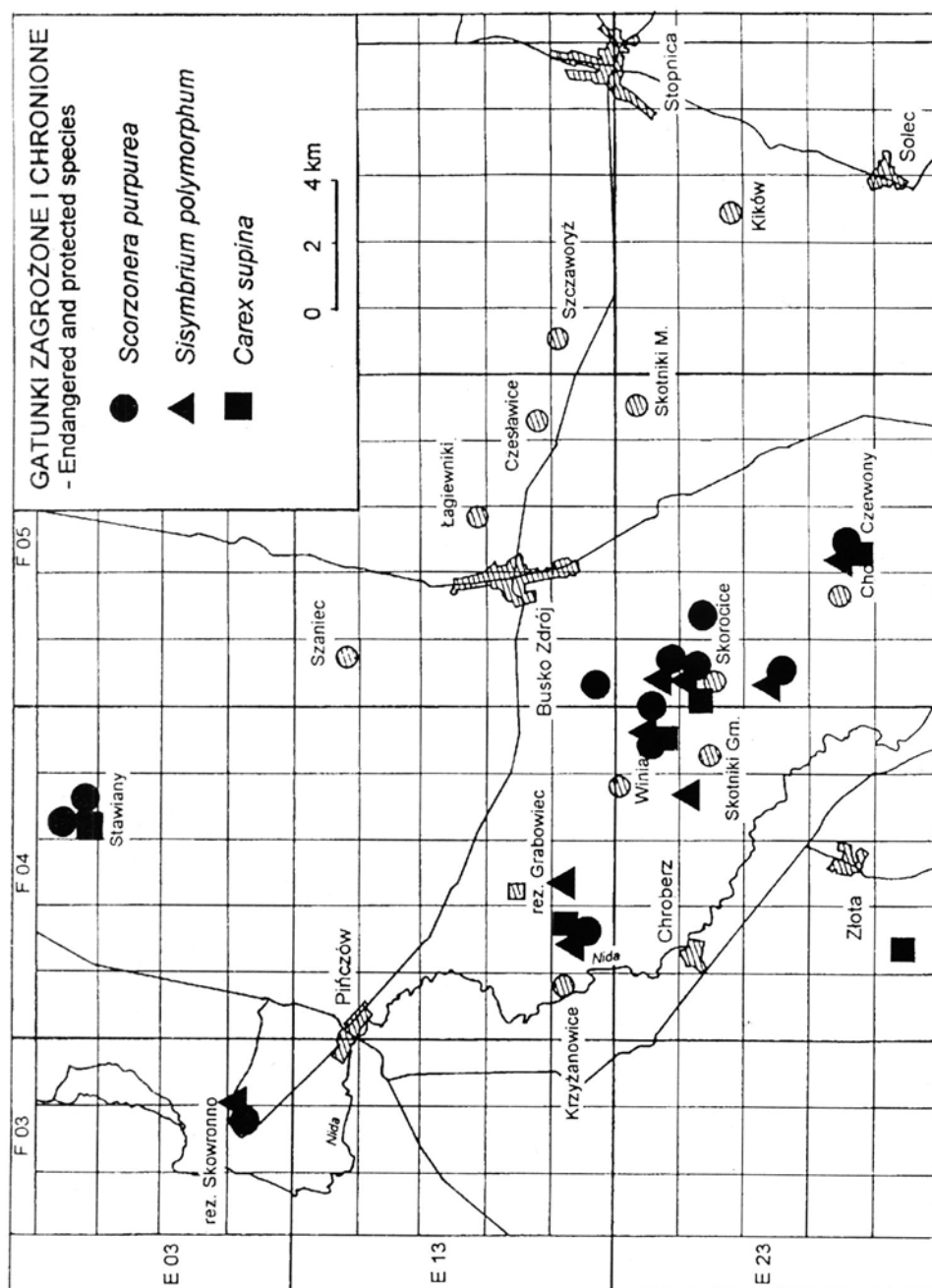
Ryc. 2. Rozmieszczenie chronionych gatunków kserotermicznych Garbu Pińczowskiego i terenów przyległych
Fig. 2. Distribution of protected xerothermic species of the Garb Pińczowski and neighbouring areas

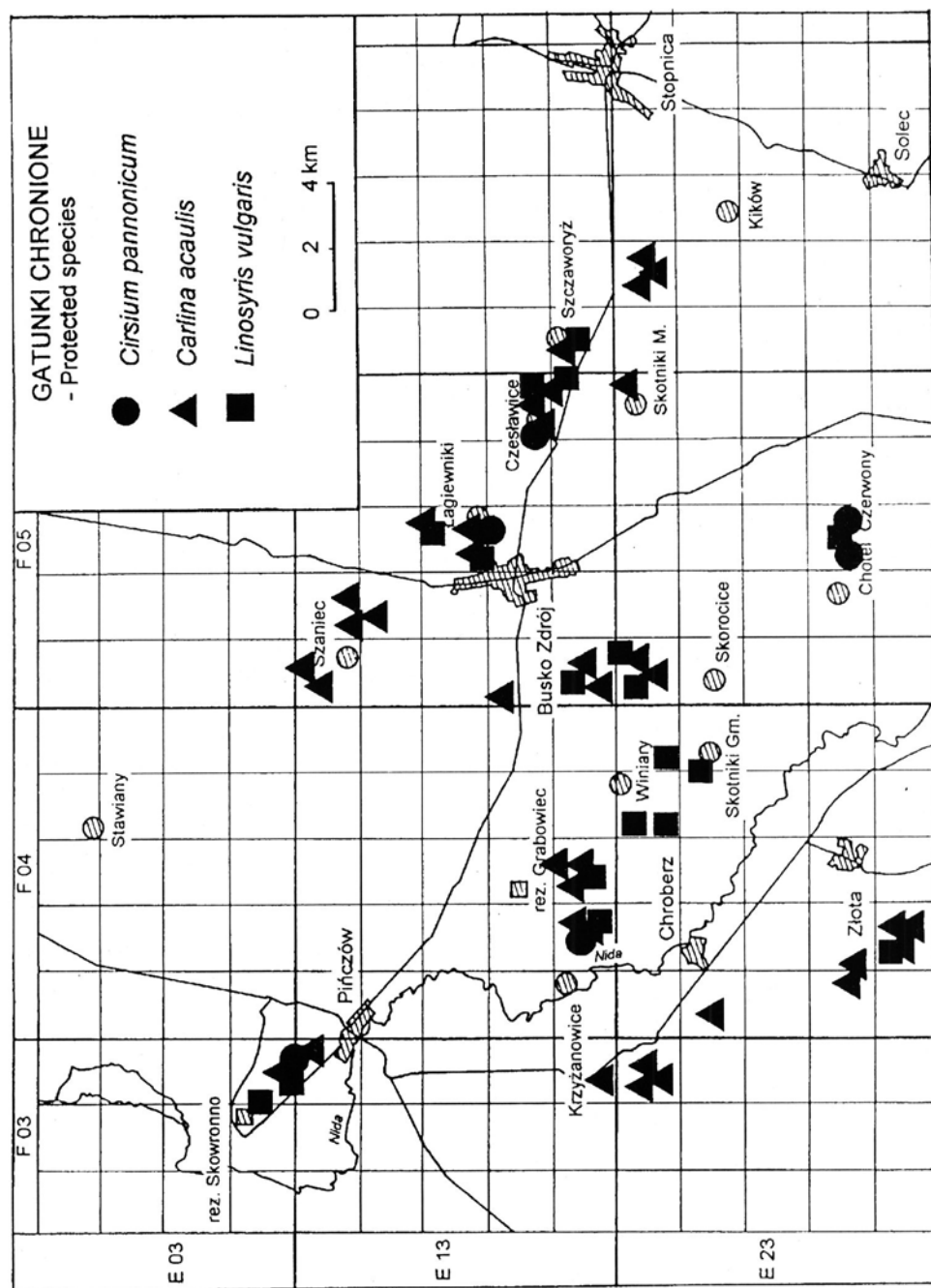
Ryc. 3. Rozmieszczenie zagrożonych i chronionych gatunków kserotermicznych Garbu Pińczowskiego i terenów przyległych
Fig. 3. Distribution of endangered and protected xerothermic species of the Garb Pińczowski and neighbouring areas

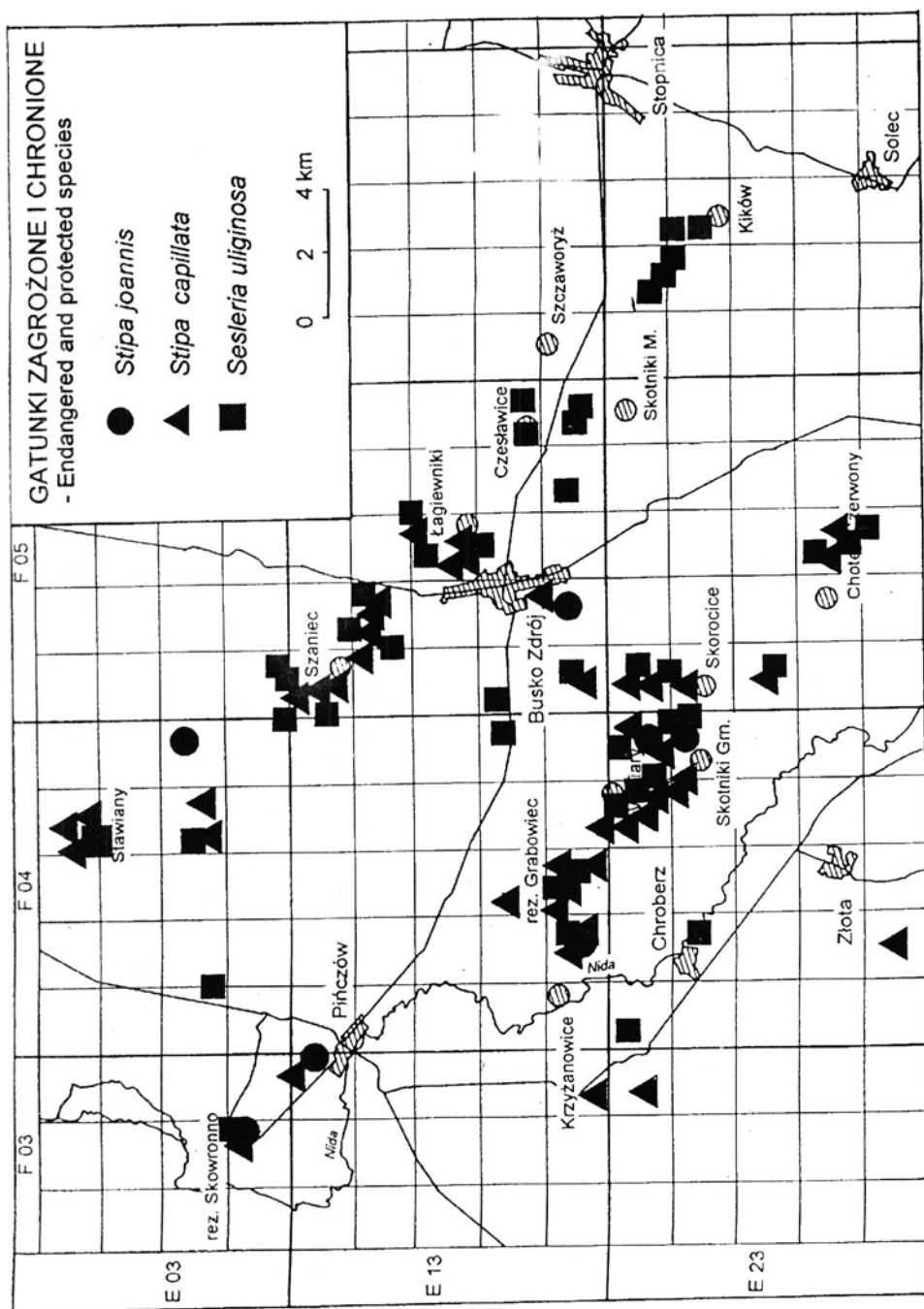
Ryc. 4. Rozmieszczenie zagrożonych i chronionych gatunków kserotermicznych Garbu Pinczowskiego i terenów przyległych
Fig. 4. Distribution of endangered and protected xerothermic species of the Garb Pinczowski and neighbouring areas

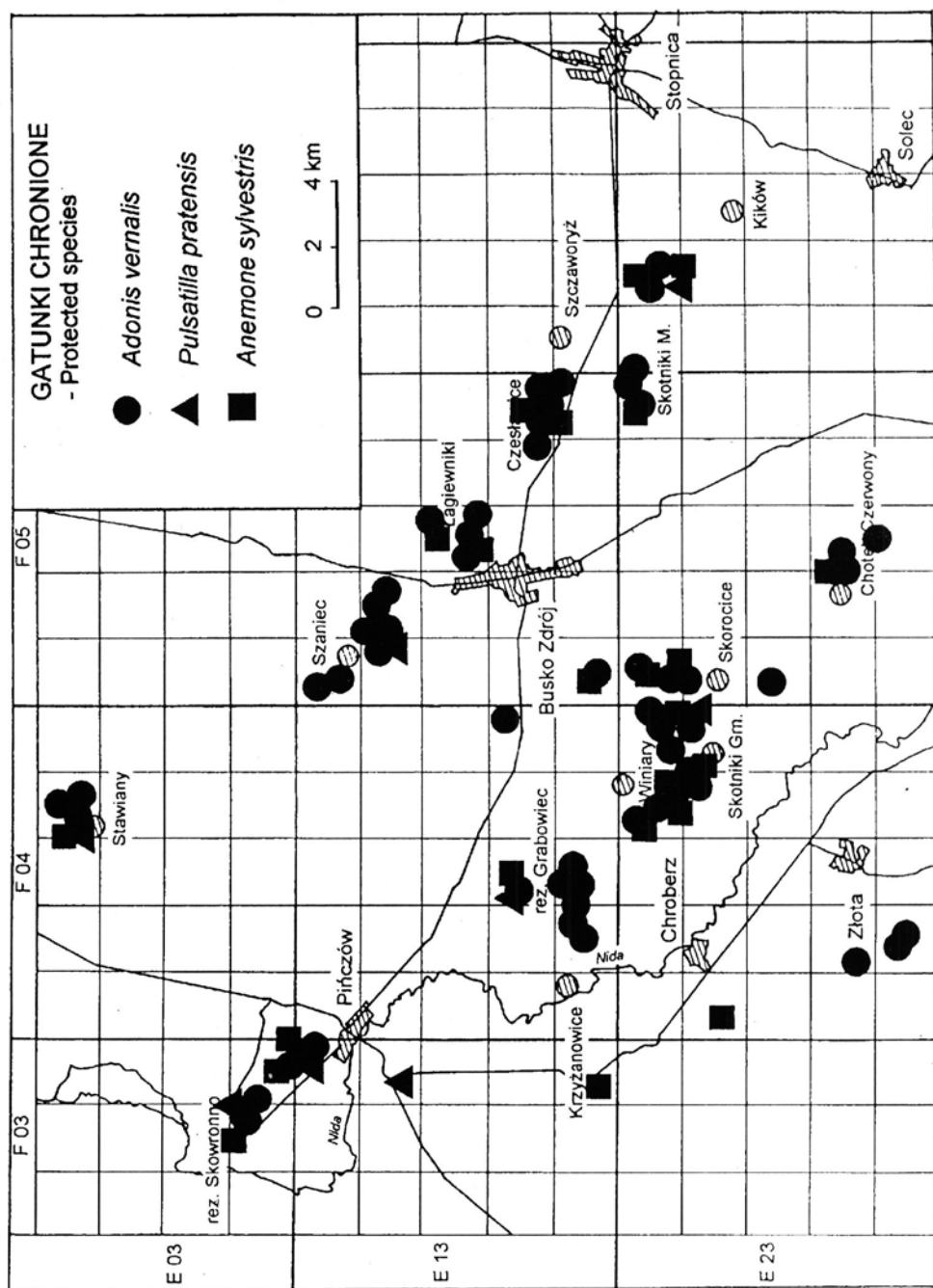
Ryc. 5. Rozmieszczenie zagrożonych i chronionych gatunków kserotermicznych Garbu Pińczowskiego i terenów przyległych
Fig. 5. Distribution of endangered and protected xerothermic species of the Garb Pińczowski and neighbouring areas

Ryc. 6. Rozpizieszczenie chronionych gatunków kserotermicznych Garbu Pinczowskiego i terenów przyległych
Fig. 6. Distribution of protected xerothermic species of the Garb Pinczowski and neighbouring areas

Ryc. 7. Rozmieszczenie zagrożonych i chronionych gatunków kserotermicznych Garbu Pińczowskiego i terenów przyległych
Fig. 7. Distribution of endangered and protected xerothermic species of the Garb Pińczowski and neighbouring areas

Ryc. 8. Rozmieszczenie chronionych gatunków kserotermicznych Garbu Pińczowskiego i terenów przyległych
Fig. 8. Distribution of protected xerothermic species of the Garb Pińczowski and neighbouring areas

LITERATURA

- Głazek T., Dominiak B.** 1983. Nowe stanowisko *Lathyrus latifolius* L. w Polsce. *Fragm. Flor. Geobot.* 29(1) : 3-7.
- Kaźmierczakowa R.** 1992. Rezeda mała *Reseda phyteuma* L. w Polsce – występowanie, zasoby i problem ochrony. *Ochr. Przyr.* 50: 23-32.
- Łuszczyńska B.** 1998. Kserotermiczna flora naczyniowa wybranych subregionów Niecki Nidziańskiej (Garb Pińczowski, Płaskowyż Szaniecki, wschodnia część Niecki Soleckiej). *Fragm. Flor. Geobot. Ser. Polonica* 5: 55-87.
- Łuszczyńska B., Łuszczyński J.** 1989. Interesująca i godna ochrony roślinność Łagiewnik koło Buska Zdroju w województwie kieleckim. *Chrońmy przyr. ojcz.* 45(3): 30-35.
- Łuszczyńska B., Łuszczyński J.** 1991. Rozmieszczenie lnu włochatego *Linum hirsutum* i lnu złocistego *Linum flavum* na Garbie Pińczowskim. *Chrońmy przyr. ojcz.* 47(6): 81-85
- Medwecka-Kornaś A.** 1959. Roślinność rezerwatu stepowego Skorocice koło Buska. *Ochr. Przyr.* 26: 172-260.
- Pelka A.** 1995. Ostra Góra na Garbie Pińczowskim – teren zasługujący na ochronę. *Chrońmy przyr. ojcz.* 51(5): 47-52.
- Poznańska Z.** 1978. Dziewięciśł popłocholistny *Carlina onopordifolia* i problem jej ochrony w Polsce. *Chrońmy przyr. ojcz.* 34(5): 18-27.
- Poznańska Z.** 1991. Stan populacji dziewięciśła popłocholistnego *Carlina onopordifolia* Besser w Polsce w 1990 roku. *Chrońmy przyr. ojcz.* 47(4): 48-53.
- Szeląg Z.** 1997. Uzupełnienie do flory Niecki Nidziańskiej. *Fragm. Flor. Geobot. Ser. Polonica.* 4: 33-37.
- Zarzycki K., Kaźmierczakowa R.** (red.). 1993. Polska czerwona księga roślin. *Inst. Bot. im. W. Szafera. PAN. Kraków.* ss. 310.
- Zarzycki K., Szeląg Z.** 1992. Czerwona lista roślin naczyniowych zagrożonych w Polsce [W:] K. Zarzycki; W. Wojewoda, Z. Heinrich (red.). *Lista roślin zagrożonych w Polsce. Inst. Bot. im. W. Szafera, PAN. Kraków.*